

6. tund. Manipuleerimine: valeinfo, manipuleerivad pealkirjad ja fotod

4. peatükk, osad A ja B

Tegevus	Aeg	Juhised ja eesmärgid
Mäng „Kui hästi järgite juhiseid?“	10 min	<p>Prindi iga koolitusel osaleja jaoks välja dokument „Reeglid“ või saada see kõigile elektrooniliselt vahetult enne mängu alustamist (aga mitte varem!).</p> <p>Reeglite dokument sisaldab pikka juhiste nimekirja, kuid tähtsad on vaid punktid 12–15. Need näitavad, et kui osaleja loeb enne reageerima tormamist kõik juhised lõpuni läbi, ei pea ta midagi tegema.</p> <p>Lõpuks ütle osalejatele, et see tegevus tuletab lihtsalt meelde, et ettetulev info tuleb hoolikalt läbi lugeda, selmet kiiruga tegudele asuda.</p>
Valeinfo, eksitav info, vaenulik info	3 min	<p>Ütle õpilastele, et kahjulikku infot on kolme peamist tüüpi. Eksitav info ei vasta tõele, kuid selle levitaja ei tahtnud teha kahju. Näiteks levitavad inimesed mõnikord üksteise kohta valesid kuulujutte, kuid nad ei tee seda alati sooviga tekitada kellelegi kahju. Sageli tehakse seda lihtsalt põhjusel, et seda peetakse lõbusaks, ehkki info on vale.</p> <p>Valeinfo on väär info, mida levitatakse, teades, et see on eksitav. Siia alla kuulub nii riikide või erakondade sihikindlalt levitatav valeinfo, mis ajab inimesi vihale, kui ka eraisikute sihikindlalt levitatav valeinfo eesmärgiga koguda populaarsust.</p> <p>Vaenulik info võib olla tõsi, kuid seda jagatakse kellegi maine kahjustamiseks (näiteks levitades intiimseid fotosid).</p>
Test	3 min	<p>Tunni järgmise osa, manipuleerivate pealkirjade ja fotode teema tutvustamiseks palu õpilastel läbi lugeda näide ja öelda, kas nende arvates vastab pealkiri täpselt loos kirjutatule. Link – https://veryverified.eu/et/peatukid/4-peatukk/osa-b-manipuleerimine/pealkirjad-ja-manipuleeritud-visuaalid</p>

6. tund. Manipuleerimine: valeinfo, manipuleerivad pealkirjad ja fotod

4. peatükk, osad A ja B

Tegevus	Aeg	Juhised ja eesmärgid
Video manipuleerivate pealkirjade ja fotode kohta	5 min	Näita videot manipuleerivate pealkirjade ja fotode kohta.
Näita slide kolme peamise fotodega manipuleerimise viisi kohta.	3 min	Slaidid 6–9 Nimeta kolm peamist viisi. Ütle õpilastele, et 7. slaidil on kujutatud kimalasekostüümis meest ja sageli väidetakse, et tegemist on Eesti endise presidendi Toomas Hendrik Ilvesega. Sellega soovitakse justkui näidata, et Eesti on nüüd osa „moraalitus Läänest“. 8. slaidil on foto praoga sillast. Vasakul on tausta monteeritud nii, et see kujutaks Riivat, kuigi tegelikult asub sild Brasiilias. 9. slaidil on foto, mis näitab väidetavalt metsade raadamise mõju, kuigi mõlemad pildid on kärbitud samalt fotolt.
Fotode kontrollimine	10 min	Palu õpilastel skannida QR-kood või kopeerida pildi link ja pilt alla laadida. Link - https://test.veryverified.eu/wp-content/uploads/2022/07/4.10-2.png Seejärel järgi 10.–12. slaidil olevaid juhiseid.
Video süva- ja odavvõltsingutest	5 min	Süvavõltsing ehk deepfake ja odavvõltsing ehk cheapfake. Link: https://youtu.be/3m5mAGXk_YA
Kokkuvõte	2 min	Tuleta õpilastele meelde, et nad ei jagaks kunagi infot, mis ei pärine usaldusväärsetest allikatest ja mida nad ei ole kontrollinud (kuigi mõnikord võivad ka need allikad eksitada, on see siiski vähem tõenäoline – tuntud meediaväljaanded, mille maine on üldiselt hea, tuntud teadusorganisatsioonid, valitsusasutused).